

היחס הנהדר - לילד הנעדר

כתבה: מרב בן אבו

התמודדות עם היעדרות ממושכת מבית הספר עקב מחלה / פציעה

במסגרות החינוכיות של ימינו המורה נדרש למלא תפקידים רבים, ביניהם: הקניית החומר הלימודי, דאגה לשלומם ולרווחתם של התלמידים, תשומת לב לעניינים חברתיים בכיתה... ועוד לא הזכרנו בעיות משמעת ועמידה בסטנדרטים עירוניים, מחוזיים וארציים למיניהם. אך טבעי שרוב תשומת הלב תנותב לתלמידים היושבים בכיתה, ובפרט לאלו הבולטים בהתנהגותם!

מסיבה זו, תשומת הלב כלפי התלמידים שאינם יכולים להגיע לבית הספר, עקב מחלה או פציעה, אינה מובנת מאליה. הם אינם נוכחים באופן יומיומי בכיתה ולכן גם אינם יכולים "לדרוש" את היחס המגיע להם.

מאמר זה יראה לכם, המורים, את חשיבותכם הרבה, ויעודד אתכם להתאמץ עבורם קצת יותר.

כידוע, שכיחות המחלות והפציעות הממושכות בקרב ילדים בישראל הינה גבוהה ביותר. מדיווח עמותת תל"ם, הנותנת מענה לימודי לתלמידים הנעדרים ממושכות מבית הספר, עולה כי בכל שנה מגיעות כ- 2,500 פניות, מרביתן עבור ילדים הסובלים משברים, מניתוחים שונים, ממחלות ממאירות, מפציעות בעקבות תאונות דרכים ועל רקע של הפרעות נפשיות.

מחקרים רבים הראו כי כמו שהגורמים למחלות השונות הינם פיזיים ונפשיים כאחד, כך גם הטיפול צריכים לשלב הן מרכיבים רפואיים והן מרכיבים רגשיים. כלומר, ישנה חשיבות רבה לא רק לטיפול הנעשה על ידי אנשי המקצוע הרפואיים. ההתייחסות לפן הרגשי עולה אף יותר כשמדובר בילד או במתבגר, שכן המחלה עלולה להפריע לו במימוש המשימות הנורמטיביות העומדות בפניו.

הטבלה שלהלן מסכמת מספר משימות התפתחותיות כאלו וקשיים במילואן.

המשימה	התפתחות נורמטיבית	הקושי בעת מחלה
דימוי גוף	חשיבות עולה להופעה הפיזית, כוח פיזי אצל בנים	חרדה לגבי שלמות הגוף, תחושת חוסר אטרקטיביות
השתייכות לקבוצת הגיל	חשיבות להישגים לימודיים, לקבלה חברתית ולחברות טובה	היעדרות משגרת החיים- מבחינה לימודית וחברתית
צורך בעצמאות	השגת עצמאות רגשית ואף כלכלית מההורים	תחושת פסיביות ותלות בהורים, חוסר בעלות על הגוף
גיבוש הזהות	פיתוח זהות אישית, פוליטית ומקצועית	אימוץ זהות של "אדם חולה", תחושת חריגות שפוגעת בדימוי העצמי ובביטחון העצמי

מחקרי עבר הוכיחו כי בעת מצב לחץ שכזה, ישנה חשיבות רבה לתמיכה שהילד/המתבגר מקבל מסביבתו. התמיכה יעילה יותר ככל שילד/למתבגר יש קשר טוב יותר עם הדמות התומכת, וככל שדמות זו נתפסת בעיניו כזמינה יותר ומגישת עזרה שימושית יותר. בספרות הפסיכולוגית מתייחסים לשלושה סוגי תמיכה: תמיכה רגשית, תמיכה אינפורמטיבית (מתן מידע) ותמיכה אינסטרומנטלית (אספקת שירותים נחוצים). נראה כי על מנת לענות על שלוש הפונקציות הללו, מספיק אף שהמורה והחברים "רק" יבואו לבקר את הילד החולה, שכן:

1. ביקוריהם מסמנים לילד החולה כי אוהבים וזוכרים אותו, מה שיכול להגביר את הערכתו העצמית (תמיכה רגשית).
 2. המורה, בהתבסס על ניסיון העבר שלו עם תלמידים אחרים, יכול לתת לילד עצות או מידע שיסייע לו בהתמודדותו (תמיכה אינפורמטיבית).
 3. הבאת שיעורי הבית ועדכון בנעשה בכיתה, מספקים לילד שירות הנחוץ לו על מנת להתמודד עם דרישות השגרה (תמיכה אינסטרומנטלית).
- כלומר, למחנך ולחברים פוטנציאל גבוה להפוך לדמויות תמיכה משמעותיות! טענה זו הוכחה במחקר, שמצא כי התלמיד חש מחסור בולט בתמיכה כאשר המחנך וחבריו היו פחות בקשר עימו, בין אם על ידי שיחות טלפון ובין אם על ידי ביקורי בית.

מעבר לתחושת התמיכה, לשמירה על הקשר ולביקורי הבית ישנן חשיבויות רגשיות נוספות:

* החברים יכולים להוות את אחד המקומות היחידים בהם הילד אינו נצפה כחולה, אלא כילד מן השורה, המשחק, צוחק ושמח.

* המחנך והחברים מנתקים, אף לרגעים ספורים, את הילד מהיותו חולה, ומחברים אותו חזרה לחיים הבריאים, השמחים והאופטימיים.

* ביקורים אלו משדרים לילד כי המחלה אינה הגורם המכריע היחיד הקובע בחייו - יש גם את השגרה שבחוץ, ומחכים לו שיחזור אליה.

ניתן לסכם את כל הנכתב לעיל במשפט אחד -

על המחנך להקפיד להיות בקשר עם התלמיד החולה, ולעודד את החברים בכיתה לבקרו.

שנשמע בשורות טובות!

קישורים:

עמותת תל"ים:

<http://www.tlalim.co.il/index.asp>

המידע שלהלן נלקח מתוך עבודת התזה: בן אבו- ברומברג, מ. (2009). היבטים רגשיים אצל ילדים חולים המקבלים תמיכה לימודית ממורי תל"ים. אוניברסיטת תל אביב, תל אביב.